

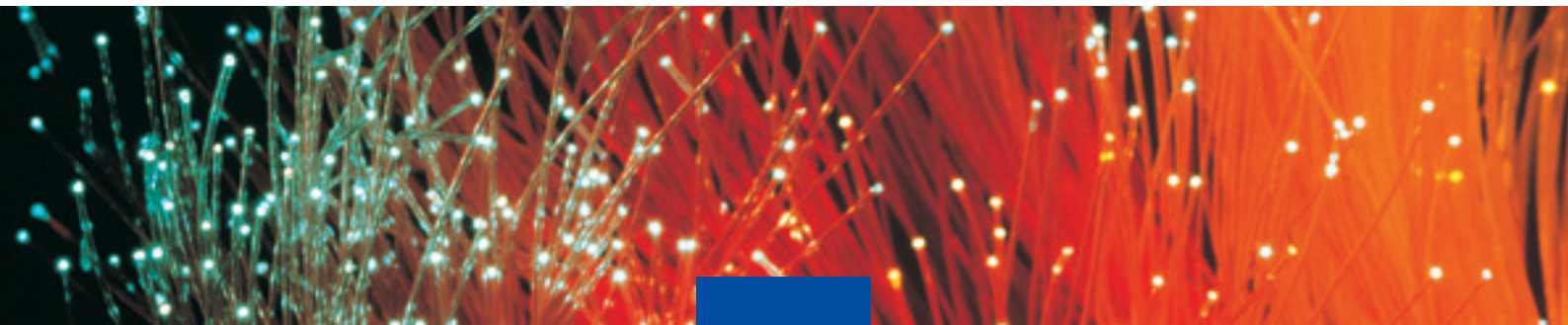

POLITIKE
EVROPSKE UNIJE

Energetika

**Održiva,
sigurna i
pristupačna
energija za
evropske
državljanke**

Osigurati pouzdanu energiju po prihvatljivim cenama je jedan od najvećih izazova sa kojim se EU trenutno suočava: dalja integracija evropskih energetske politike i jedinstven nastup na svetskoj sceni od ključne su važnosti za uspeh.

POLITIKE EVROPSKE UNIJE

Ova publikacija deo je serije kojom se objašnjava šta EU preuzima u različitim područjima politike, zašto je uključena u ta područja i koji su rezultati.

Sve dostupne publikacije možete videti i preuzeti na:
http://europa.eu/pol/index_en.htm
<http://europa.eu/!bY34KD>

How the EU works

Evropa u 12 lekcija
Evropa 2020: Evropska strategija rasta
Osnivačii Evropske unije

Poljoprivreda
Bankarstvo i finansije
Granice i bezbednost
Budžet
Klimatske aktivnosti
Konkurencija
Potrošači
Kultura i audiovizuelne delatnosti
Carina
Digitalna agenda
Ekonomska i monetarna unija i evro
Obrazovanje, omladina, i sport
Zapošljavanje i socijalna pitanja
Energetika ✘
Proširenje
Preduzetništvo
Životna sredina
Borba protiv prevara
Bezbednost hrane
Inostrani poslovi i bezbednosne politike
Humanitarna pomoć i civilna zaštita
Unutrašnje tržište i razvoj
Međunarodna saradnja i razvoj
Pravosuđe, osnovna prava i jednakost
Pomorstvo i ribarstvo
Migracije i azil
Javno zdravlje
Regionalna politika
Istraživanje i inovacije
Oporezivanje
Trgovina
Transport

SADRŽAJ

Zašto nam je potrebna evropska energetska politika
Zajednički interesi u strateškom području.
..... 3

Pristup EU
Evropska energetska strategija 5

Čime se EU bavi
Jačanje položaja potrošača i podsticanje energetskog sektora 9

Novi projekti
2020. i godine koje slede:
Stvaranje energetske unije 14

Za više informacija 16

Politike Evropske unije: Energetika

Evropska komisija
Generalni direktorat za komunikacije
Informisanje građana
1049 Brisel
BELGIJA

Rukopis ažuriran u novembru 2014.

Slika na naslovnoj i 2. strani:
© Digital Vision/Getty Images

16 str. — 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-9238-358-9
doi:10.2871/098459

Luksemburg: Kancelarija za publikacije
Evropske unije, 2016.
© Evropska unija, 2016.

Umnožavanje je dopušteno. Za bilo kakvu upotrebu ili umnožavanje slika, potrebno je zatražiti odobrenje direktno od nosioca autorskih prava.

Zašto nam je potrebna evropska energetska politika?

Zajednički interesi u strateškom području

Rasveta, grejanje, prevoz i industrijska proizvodnja svakodnevne su usluge za koje je energija od ključne važnosti, a bez kojih naša preduzeća ni mi ne možemo opstati. Evropske zalihe fosilnih goriva (nafta, gas i uglj) nisu nepresušne. Njima treba pažljivo upravljati, a istovremeno treba istraživati nove izvore energije. Evropa troši i uvozi sve veću količinu energije. Države članice EU svesne su prednosti usklađenog delovanja u tom važnom strateškom području. Stoga utvrđena su zajednička pravila u celoj Evropi i preduzeti zajednički napori u cilju osiguravanja energije potrebne Evropi po pristupačnim cenama i uz što je moguće manjeg zagađenja životne sredine.

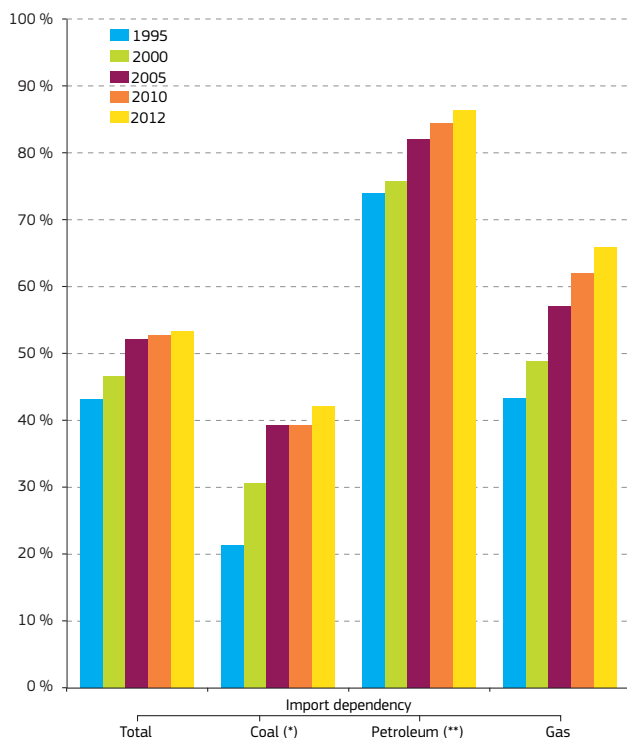
Proizvodnja energije i njen prevoz do potrošača zahteva velike tehničke, logističke i finansijske resurse.

Složen sektor

Iako su paljenje računara ili automobila radnje koje uzimamo zdravo za gotovo, one su ipak završna faza složenog procesa. Energetske resurse poput naftegasa i uglja najpre treba izvaditi iz zemlje. Postoji i mogućnost

dobijanja toplotne energije upotrebom drva, a električnu energiju upotrebom snage vetra u vetroturbinama, vode u hidroelektranama i sunčeve svetlosti u solarnim pločama. Dobijenu energiju je zatim potrebno preneti do mesta upotrebe, ponekad preko celih kontinenata ili ispod mora. Za to su potrebna postrojenja koja mogu omogućiti neprekidno snabdevanje energijom za više decenija. Stoga su nam potrebni ogromni tehnički, logistički i finansijski resursi. Energetski sektor od strateške je važnosti jer nam je energija neophodna. Energija je od presudne važnosti za rasvetu, zaštitu od hladnoće i prevoz ljudi i dobara, a služi i kao potpora svim ostalim ekonomskim sektorima – poljoprivredi, industriji i uslugama – kao i naučnom napretku. Naš životni standard zahteva ogromne količine energije. To, naravno, dovodi do zagađenja (vazduha, vode, zemlje i klime) čiji uticaj se mora što je više moguće smanjiti.

UVOZ FOSILNIH GORIVA U EU-27 (1995–2012)

(*) Includes lignite.

(**) Includes oil products.

Izvor: Eurostat, april 2013.

Najveći svetski uvoznik

U pogledu energije Evropa zavisi od ostatka sveta. Evropska unija kao druga najveća svetska ekonomska sila troši jednu petinu energije proizvedene u svetu, ali ima vrlo malo zaliha sirovina. Na sreću su izvori energije u Evropi raznovrsni: od brojnih hidroelektrana u Austriji, rudnika ugljena u Poljskoj i nuklearnih elektrana u Francuskoj do naftnih platformi u Severnom moru i plinskih polja u Danskoj i Holandiji. U tome se evropske zemlje međusobno razlikuju i to je prednost. Naravno, te zemlje moraju sarađivati kako bi svoju raznolikost iskoristile na najbolji mogući način.

Energetska zavisnost Evrope mnogo utiče na našu ekonomiju. Naftu kupujemo od Organizacije zemalja izvoznica nafte (OPEC) i Rusije, a gas od Alžira, Norveške i Rusije. Evropa za te troškove izdvaja preko 350 milijardi evra godišnje, a oni i dalje rastu. Stoga nam preostaje samo jedna mogućnost: ako žele preinačiti energetske izvore i lance snabdevanja, države članice Evropske unije moraju biti efikasne, postaviti ambiciozne ciljeve i međusobno sarađivati.

Klimatska ograničenja

Vodeći stručnjaci najavili su da ćemo zbog klimatskih promena plaćati visoku cenu ako ne uspemo smanjiti emisiju gasova sa efektom staklene bašte. Energetski sektor neposredno je povezan sa emisijama jer se preko 80% proizvedene energije dobija iz fosilnih goriva koja tokom gorenja ispuštaju ugljen dioksid (CO₂), glavni staklenički gas. Stoga će se ubuduće u evropskom energetskom sektoru morati smanjiti upotreba fosilnih goriva i povećati upotreba izvora energije sa niskom emisijom ugljenika.

Evropa mora zajednički delovati

Nije novost da evropske države veliku važnost pridaju energetskom sektoru. Važnost sektora prepoznata je odmah nakon 2. svetskog rata, kada su osnivači ujedinjene Evrope odlučili da se „sirovine ratne industrije pretvore u instrumente pomirenja i mira”, kako je izjavio Jean Monnet. Ugalj i čelik i atomska energija bili su temelji prvih evropskih ugovora: Evropska zajednica za ugalj i čelik (EZUČ), koja je 2002. uključena u politiku EU, i Evropske zajednice za atomsku energiju (Euratom), koja i danas postoji.

Još su 1960-ih države članice EU uvidele da moraju zajednički delovati kako bi rešile poteškoće u snabdevanju energijom. Stoga su prikupile strateške zalihe nafte i uspostavile postupak upravljanja krizama. Danas energetska politika utiče na brojna druga područja: na industriju, životnu sredinu, prevoz, istraživanje i inovacije, pa čak i na inostrane odnose.

Ciljevi Evrope

Evropska unija raspolaže potrebnim ovlašćenjima i instrumentima za sprovođenje energetske politike usmerene prema:

- osiguravanju evropskog snabdevanja energijom;
- osiguravanju da se zbog cena energije ne smanji evropska konkurentnost;
- zaštiti životne sredine i posebno sprečavanju klimatskih promena;
- poboljšanju energetskih mreža..

Države članice EU mogu slobodno izabrati koje će izvore energije razvijati. Međutim, moraju uzeti u obzir ciljeve EU za obnovljivu energiju.

Jedinstveno tržište od pola milijarde Evropljana.

Pristup EU

Evropska energetska strategija

Evropa trenutno mora da uvozi više od polovine potrebne energije jer ima malo sopstvenih energetske zaliha. Stoga je prisiljena da prihvati cene koje su odredila svetska tržišta ili čak pojedine zemlje snabdevači. Troškove računa za energiju možemo znatno smanjiti ako smanjimo potrošnju energije. To je očigledno. Ali možemo li smanjiti potrošnju energije, a da naš životni standard i udobnost ostanu nepromenjeni?

Ušteda energije

Iako to nije jednostavno, potrošnja energije može se smanjiti povećanjem efikasnosti. Moguć je idealni scenario: smanjiti emisije CO₂, otvoriti nova radna mesta i uštedeti sredstva ako smanjimo zavisnost o uvozu energije. Dalje, imamo priliku izvoziti svoje znanje. Stoga je energetska efikasnost jedan od glavnih ciljeva Evropske unije za 2020. Evropski čelnici odlučili su da se do 2020. naša ukupna potrošnja energije mora smanjiti za 20% u odnosu na 1990. Takvo znatno smanjenje odgovara gašenju više od 400 elektrana. Kako bi postigla svoje ciljeve, Evropska unija mora podsticati

svoje članice da zaustave rasipanje energije iz električnih uređaja, u industriji i prevozu. Zgrade su ključno područje s obzirom na to da u njima trošimo 40% energije i da se iz njih ispušta 36 % ukupnih stakleničkih plinova u EU-u, od čega 80% u obliku toplote.

Zahvaljujući Direktivi o energetskej efikasnosti, koja je usvojena 2012, EU će lakše postići te ciljeve i iskoristiti sve pogodnosti i mogućnosti energetske efikasnosti. Reč je o sveobuhvatnom zakonu kojim se uvode mere u sve glavne ekonomske sektore, uključujući nove energetske ciljeve i revizije, povraćaj toplote i ciljeve energetske efikasnosti. Evropska komisija će u 2014. oceniti da li je EU na putu da postigne svoj cilj od 20% i predložiće odgovarajuće dalje delovanje.

Sve države članice EU morale su utvrditi okvirne nacionalne ciljeve energetske efikasnosti za 2020. i sastaviti planove u kojima navode na koji ih način nameravaju ostvariti. S obzirom na problematično ekonomsko okruženje, EU mora iskoristiti sva sredstva na raspolaganju ako namerava da podstiče ulaganja i konkretne mere u područje energetske efikasnosti. Uprkos tome što su ulaganja u energetske efikasnost brzo isplativa i tome što se podstiču dalja ulaganja,

Izazov za Evropu: smanjiti potrošnju i održati životni standard.

ta se sredstva prvo moraju nabaviti. Evropska unija može pomoći svojim članicama u finansiranju planova za energetska efikasnost pomoću sopstvenog budžeta i preko sopstvenih finansijskih institucija. Značajan iznos sredstava Evropske unije je dostupan tokom 2014-2020 za pomoć ulaganjima u energetska efikasnost (23 milijarde samo iz strukturalnih fondova EU). Šta više, energetska efikasnost postaje oblast istraživanja i inovacija u okviru novog programa Horizon 2020 (vidi u nastavku).

Autentično evropsko energetska tržište

Električna energija i plin u načelu mogu slobodno strujati mrežama koje presecaju Evropu. Na jedinstvenom evropskom energetska tržištu međusobno se takmiče svi proizvođači i snabdevači. To u teoriji znači da se, u cilju postizanja visokokvalitetne energije po najpovoljnijoj ceni, električna energija i gas mogu svuda kupovati i prodavati. Međutim, to tržište od 500 miliona potrošača još nije u potpunosti uspostavljeno s obzirom na to da je zbog niza nacionalnih propisa razvoj prekograničnih energetskih poslovanja još uvijek ograničen. Cene gasa i električne energije koje za poslovanja određuju vlade, samo su jedan od primera navedenih prepreka. Određeni subjekti čak imaju privilegije i nepravedan pristup energetskim mrežama. Budući da stanje nije obećavajuće, investitori oklevaju, a to može dovesti do kašnjenja u obnovi zastarelih postrojenja. Stoga je potrebno poboljšati konkurentnost na tržištu i uvesti zajednička pravila o ravnomernoj upotrebi mreža. Evropska unija ima vodeću ulogu u utvrđivanju zajedničkih pravila i u strogoj nadzoru nad tržištima kako bi se pojedini subjekti

sprečili u nepravednom iskorišćavanju bilo kakve vrste monopola.

Savremene energetska mreže

Energetska mreže moraju se modernizovati i razviti kako bi se mogle nositi sa povećanom potražnjom energije, kako bi se mogli razvrstati postojeći resursi i nesmetano delovanje tržišta. U narednih deset godina za ulaganje u energetska mreže mora se izdvojiti oko 1 bilion evra. U tom smislu, EU može finansijski pomoći svojim članicama jer im je u zajedničkom interesu da razviju visokonaponske dalekovode i prekogranične plinovode i da čuvaju energiju. Visokonaponske elektroenergetska mreže, koje su bile osmišljene za povezivanje većih elektrana sa najbližim potroškim oblastima, moraju se priključiti elektranama koje naizmenično proizvode struju iz obnovljivih izvora. Konačno, distribucijske mreže moraju obezbediti fleksibilniju upotrebu električne energije kako bi se bolje upravljalo vrhom u potražnji i ostavilo prostora za pojedinačno uključivanje mikrogeneracije (npr. solarne ploče).

Postupak za dobijanje dozvola za razvoj mreže još uvek traje predugo. Evropska unija stoga podstiče razvoj i modernizaciju energetskih mreža kako bi se ubrzala izgradnja veza koje nedostaju, posebno u istočnoj Evropi. Evropska unija ne bi trebalo da bude samo koordinator već u nekim slučajevima može pružiti i finansijsku pomoć određenim projektima koji su od velike važnosti, ali sa sobom uključuju mnogo ekonomskih rizika za poslovanja i same zemlje.

Evropskim domaćinstvima, javnim službama i poslovanjima je potrebna sigurna i pouzdana energija.

Potrošači u središtu važnosti

Konačni cilj energetske politike Evropske unije predstavlja osiguranje koristi za potrošače bilo da je reč o pojedincima ili o malim ili velikim preduzećima. Potrošači imaju prava i o njima moraju biti bolje obavješteni kako bi maksimalno iskoristili mogućnosti koje se nude na unutrašnjem energetskom tržištu. Na primer, oni moraju biti sposobni da jednostavno promene snabdevača, primaju jasne i lako uporedive račune i ponude, poznaju izvore električne energije i primaju informacije o potrošnji u svakom trenutku. Kako bi se potrošačima omogućila aktivnija uloga na energetskom tržištu, sve veću ulogu u području energetskog sektora imaju informacijska tehnologija i telekomunikacije. Samo regulativom na evropskom nivou potrošačima možemo osigurati jednake uslove i omogućiti im da iskoriste prednosti ekonomije obima u tom sektoru. Stoga Evropa mora usvojiti potrebne propise, posebno u pogledu zaštite podataka preuzetih sa brojlara za plin i električnu energiju. Potrošači moraju imati i pristup kupovini uređaja za uštedu energije i moraju znati koja je njihova stvarna potrošnja kako bi pri kupovini mogli doneti informisanu odluku. Preduzećima se takođe mora omogućiti kupovina energije na najsigurniji i najpovoljniji način. Samo prava konkurentnost na tržištu može otvoriti put pravednim cenama koje nisu ni veštački visoke ni preniske kako bi se privukla ulaganja u proizvodnju energije.

Sigurnost: ključno pitanje za Evropljane

Energetskom politikom Evropske unije mora se evropskim državljanima zagaranтовati sigurna proizvodnja i siguran prenos energije. Vlade Evropske unije svesne su prednosti koje nude koordinacija i usklađivanje sigurnosnih normi za ključna energetska postrojenja širom Evrope. Nesreća u Fukušimi (Japan) bila je šokantan dokaz o tome koliko je presudna sigurnost nuklearne energije. Stoga, Evropska unija mora utvrditi najviše moguće sigurnosne standarde za evropske nuklearne elektrane i zbrinjavanje nuklearnog otpada. Standardi Evropske unije za zaštitu stanovništva i zaposlenih u nuklearnom sektoru od radioaktivnog zračenja sada se primjenjuju širom Evrope. Konačno, Evropa i dalje mora garantovati da upotrebom nuklearnog materijala u okviru svojih granica ne dovodi do nezakonite trgovine i proliferacije nuklearnog oružja.

Lideri u niskougleničnoj tehnologiji

Ukoliko želimo proizvoditi energiju bez ispuštanja CO₂, onda je Evropi potrebna tehnološka revolucija. Evropska komisija dostavila je predlog 2013. za ažuriranje strateškog plana Evropske unije za razvoj energetskih niskougleničnih tehnologija. Kako bi rešila nove izazove na svetskom energetskom tržištu, Evropska unija određuje svoje prioritete u području energetskog istraživanja i inovacija u cilju integracije tehnologija sa niskom emisijom ugljenika u energetski sistem i stavljanja novih proizvoda na tržište na isplativ način.

Cilj je podstaći zainteresovane industrijske subjekte da sarađuju i tako da zajedno imaju koristi od Evropske unije. Neke industrijske inicijative usredsređene su na proizvodnju i izvore energije kao na primer biogorivo, energije vetra, solarna i nuklearna energija, gorivne ćelije i upotreba vodonika. Ostale inicijative usmerene su ka boljem upravljanju energijom u „pametnim gradovima“, hvatanju i skladištenju CO₂ i elektroenergetskim mrežama budućnosti. Svrha je omogućiti dostupnost i isplativost novih tehnologija kako bi se u evropskom energetskom sektoru postojeće tehnologije konačno mogle zameniti novim, a emisije CO₂ smanjila. S obzirom na to da je reč o ogromnim troškovima, taj bi se cilj mogao postići samo ukoliko je usklađen sa naporima širom Evrope.

Diplomatija u oblasti energetike

Evropa kao najveće regionalno tržište u svetu mora zagovarati svoje interese na međunarodnom nivou ako želi obezbediti sigurno snabdevanje energijom. Zbog svoje veličine i zavisnosti o uvozu, Evropa nema drugog izbora, posebno u vreme ubrzavanja svetske trke za energetskim resursima. Problem je u tome što su evropske države uvek nailazile na poteškoće kada je trebalo da deluju zajedno. Ali izuzetno je važno da budu ujedinjene kako bi snažnije uticale na vodeće zemlje proizvođače i potrošače energije. Evropa mora omogućiti siguran prenos energije od snabdevača gasa i nafte. Pitanje energetike mora biti uključeno u evropsku inostranu politiku, kao i u razvojnu pomoć, trgovinu i sporazume o bilateralnoj saradnji. Time se takođe može podstaknuti izvoz najsavremenijih evropskih tehnologija.

ODAKLE EVROPA UVOZI NAFTU I PLIN?

Izvor: Evropska komisija.

Demokratsko donošenje odluka

Energetska politika Evropske unije utiče na sve evropske državljane. Zakonodavstvo Evropske unije dosta utiče na nacionalne zakone, posebno u području energetike. Evropski parlament (zastupnike biraju državljani Evropske unije na direktnim izborima svakih pet godina) i Savet ministara Evropske unije (koji predstavlja nacionalne vlade) zajedno donose zakonodavstvo Evropske unije u području energetike, osim zakonodavstva o nuklearnoj energiji i oporezivanju energije koje Savet ministara donosi samostalno. Nacionalne vlade su uključene u izradu zakonodavstva EU-a pomoću odbora nacionalnih stručnjaka. Profesionalne organizacije i civilno društvo učestvuju u tom transparentnom procesu jer se tokom različitih faza savetovanja traži njihovo mišljenje.

Čime se EU bavi?

Osnaživanje potrošača i podsticanje energetskega sektora

Evropska unija evropskim potrošačima osigurava izuzetno visok nivo zaštite: štiti ugrožene potrošače, daje veće regulatorne nadležnosti nadzornim organima koji imaju mogućnost nametanja sankcija i zahteva izdavanje razumljivijih računa. Međutim, pravu revoluciju predstavljaju „pametna” brojila i mreže pomoću kojih bi se trebalo podstaći aktivnije učešće potrošača. Osim što će računi biti zasnovani na stvarnoj potrošnji, potrošači će u svakom trenutku moći znati koja je njihova potrošnja i na taj način moći će da preduzmu korake za njeno smanjenje. Evropska unija uvodi potrebne zaštitne mere kako bi se osiguralo poštovanje privatnosti građana pri prikupljanju podataka sa pametnih brojila.

Evropska unija je uvela sistem označavanja energetske efikasnosti, pa je stoga sad kupcima električnih uređaja prilikom kupovine omogućen pristup svim potrebnim informacijama. Takva vrsta označavanja je sada proširena na brojne električne uređaje, uređaje za domaćinstvo, poslovne prostore ili druge proizvode. To je podstaklo proizvođače da proizvode više uređaja za uštedu energije, čime se smanjuju i računi s obzirom na to da je u ukupnu cenu proizvoda uključena kupovna cena proizvoda i trošak njegove upotrebe.

Manji računi za električnu energiju

Kraj monopola na tržištima električne energije i plina znači da potrošači mogu slobodno birati svoje snabdevače energije. Prema nedavnoj studiji procjenjuje se da se samo promenom snabdevača električne energije ili gasa može uštedeti preko 13 milijardi evra, što odgovara iznosu od 100 evra po domaćinstvu godišnje. Preduzeća su prva mogla birati svoje snabdevače. Troškovi energije predstavljaju značajan deo u proizvodnim troškovima velikih i malih preduzeća u glavnim evropskim industrijama. Takmičenje na tržištu između snabdevača energije rezultovalo je povećanjem ponuda, poboljšanjem celokupnog kvaliteta usluge i održalo niske cene.

EU je obezbedio uspostavljanje novih nacionalnih nadležnih organa poznatih kao „regulatori” energije u svakoj državi članici EU-a kako bi se osiguralo tržišno takmičenje. Njihov zadatak predstavlja nadzor sistema i osiguranje da energetska preduzeća poštuju pravila. Ti organi imaju proširena ovlašćenja za kažnjavanje nekonkurentnih praksi i pomaganje potrošačima da donesu najbolju odluku. Regulatori određuju tarife za prenos energije na najpošteniji mogući način kako bi mrežni operateri ostvarili odgovarajuće prihode i kako bi se podstakli da investiraju bez dodatnih troškova za potrošače. Cene energije ipak se neće bitno smanjiti s obzirom na to da u određenoj meri zavise od tržišnih cena goriva, uključujući naftu, uglj i gas, na koje je nemoguće uticati. Stoga je vrlo efikasan način smanjenja troškova za energiju upravo smanjenje potrošnje. Ako se do 2020. uspeju ostvariti evropski ciljevi za uštedu energije, svako evropsko domaćinstvo će uštedeti oko 1 000 evra godišnje.

Označavanje energetske efikasnosti potrošačima pruža da pri kupovini električnih uređaja. Uređaja donesu odluke na osnovu informacija.

Osiguranje evropskih energetske zaliha

Veća isključenja električne energije danas su retkost u Evropi, zahvaljujući saradnji među mrežnim operaterima koju je pokrenula Evropska unija. Međutim, 67% evropskog plina se uvozi, ponekad iz vrlo udaljenih područja. Prekidi u snabdevanju plinom do kojih dolazi iz razloga na koje Evropa ne može da utiče mogu da prouzrokuju ozbiljne posledice. Da bi se oni izbegli, Evropska unija raspolaže sveobuhvatnim mehanizmom solidarnosti pomoću kojeg može pristupiti zalihama nafte i plina. Ipak, bolje je sprečiti nego lečiti. EU je uspostavila sopstven opservatorijum za energetske tržište i uvela mehanizam ranog upozorenja sa Rusijom i drugim ključnim snabdevačima i tranzitnim državama.

U oktobru 2014, Komisija je objavila izveštaj o rezilijentnosti evropskog sistema gasa. Izveštaj procenjuje uticaj koji potencijalni prekid u snabdevanju gasom može da ima u evropskim zemljama. Ključna preporuka je da zemlje EU-a treba da sarađuju i da dozvole tržišnim snagama da rade gde je to moguće. Ova saradnja može znatno da smanji uticaj koji prekidi u snabdevanju gasom mogu da izazovu u pogođenim zemljama.

Dogovor o „zimskom paketu“ između Ukrajine i Rusije

Krajem oktobra 2014, postignut je dogovor između Rusije i Ukrajine u vrednosti 4,6 milijardi dolara gde je Evropska komisija imala ulogu posrednika. Rezultat treba da osigura da Ukrajinci (i na kraju Evropljani) imaju pristup grejanju tokom zime 2014/2015.

Većom solidarnošću među evropskim državama smanjuje se opasnost od prekida u snabdevanju gasom i električnom energijom.

Okvir za klimatsku i energetske politiku za 2030.

Evropski lideri usvojili su novi okvir za klimu i energetiku u oktobru 2014. na osnovu predloga Evropske komisije. Okvir uključuje obavezujuće ciljeve EU-a za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte od najmanje 40% u upoređenju sa nivoima iz 1990. i povećanje upotrebe obnovljive energije na najmanje 27% od ukupne energetske potrošnje do 2030. Takođe, sadrži obnovljene ambicije za politike energetske efikasnosti, novi sistem upravljanja i skup novih pokazatelja da bi se osiguralo bezbedno, takmičarsko i održivo snabdevanje energijom.

Podsticanje energetske sektora

Tržišno takmičenje među snabdevačima električne energije i plina je potreslo ceo energetske sektor. Pojavila su se nova zanimanja (posrednici, savetnici, revizori) i u sektoru se sve više upotrebljavaju informacione i komunikacione tehnologije. Na nacionalnim tržištima pojavili su se novi snabdevači od kojih se mnogi nalaze na evropskom nivou. Kako bi se pridobili novi potrošači, potrebno je ponuditi inovativne proizvode po prihvatljivim cenama, i stoga sa većom energetske efikasnošću. Evropska unija uvela je mere za podsticanje i davanje prioriteta u cilju promovisanja novih izvora energije za proizvodnju električne energije, biogoriva i toplotne energije i čak kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije.

Procvat obnovljivih izvora energije

Trenutni cilj EU-a je da 20% ukupne potrošene energije u Evropskoj uniji do 2020. bude proizveden iz obnovljivih izvora (najmanje 27% do 2030). Zahvaljujući promovisanju ovog cilja širom Evrope, proizvodni kapacitet obnovljivih izvora energije znatno je porastao. U 2011. instalirano je više od 100 gigavata solarnih ploča u svetu, od kojih 70% u EU-u. Proizvodnja obnovljivih izvora energije EU-a pridonosi smanjenju uvoza fosilnih goriva što odgovara iznosu od oko 400 milijardi evra godišnje.

Evropsko prošireno tržište obnovljivih izvora energije uveliko je smanjilo cenu tehnologije obnovljive energije: cena solarnih ploča u poslednjih sedam godina smanjila se za 70%. Obnovljiva energija deo je i sektora „zelenih“ tehnologija koji se širi i u kojem se u Evropi zapošljava sve veći broj ljudi. U 2011. je 1,2 miliona ljudi bilo zaposleno u sektoru obnovljive energije. Očekuje se da će do 2020. u sektoru obnovljivih izvora energije i sektoru energetske efikasnosti biti zaposleno više od četiri miliona ljudi iz EU-a.

Obnovljivi izvori energije nalaze se u središtu dugoročne evropske energetske strategije jer doprinose smanjenju gasova sa efektom staklene bašte i smanjenju evropskog uvoza energenata što Evropu čini nezavisnom. Ovaj ekonomski sektor koji je u procvatu doprinosi leaderskom mestu koji ima Evropa u pogledu tehnologija pružajući državama članicama EU-a i njihovim regionima nova „zelená“ radna mesta i izvoz sa visokom dodatom vrednošću.

Energetska efikasnost: obećavajuće tržište

Ulaganja u veću energetska efikasnost podstiču rast. Izoliranjem domova, ugrađivanjem novih uređaja za uštedu energije, obnavljanjem zgrada i sprovođenjem kontrola, podstiče se ekonomska aktivnost. Ukoliko se ostvare evropski ciljevi za uštedu energije do 2020. moglo bi se otvoriti 2 miliona novih radnih mesta. Uz pomoć godišnjeg ulaganja od 24 milijarde evra u izolaciju, sisteme za upravljanje energijom i sisteme za kontrolu, ukupni evropski troškovi energije mogli bi se do 2020. smanjiti za oko 38 milijardi evra.

Cilj EU je da do kraja decenije sve nove zgrade imaju gotovo nultu energetska potrošnja, što će znatno smanjiti potrošnja i račune za potrošnja energije. Obnovljiva energija zadovoljiće niske energetske potrebe tih zgrada, a time i smanjiti emisije.

Direktivom o energetska efikasnosti zgrada od država članica EU-a zahteva se uspostavljanje sistema za izdavanje energetska certifikata za zgrade, uključujući preporuke za veću energetska efikasnost. Oznake zgrada uglavnom prate šemu „A do G“ koji je sličan označavanju energetska efikasnosti EU-a za uređaje kao što su frižideri, gde „A“ predstavlja klasu najbolje energetska efikasnosti. Zahvaljujući energetska certifikatima potrošači su obavješteni o visini svojih računa za potrošnja energije i mogu uporediti ponude i ugovoriti bolju cenu za iznajmljivanje. Pokazalo se da se poboljšanjem energetska efikasnosti za jednu klasu (na primer: od G do F) cena nekretnine povećava za najmanje 4%.

Ostvarivanjem evropska ciljeva za uštedu energije može da se otvori i do 2 miliona radnih mesta do 2020.

Zahvaljujući logou „Energy Star“ potrošači mogu lakše da pronađu uređaje koji imaju visoku energetska efikasnost.

Štaviše, veća stopa obnove zgrada uveliko bi doprinela i otvaranju radnih mesta i konkurentnosti u sektoru građevine i sektoru energetska usluga. Obnovom postojećih zgrada pruža se važna mogućnost i podstiču se inovacije.

Snabdevači energije odsad svojim potrošačima moraju omogućiti i uštedu energije. Ekonomski model za energetska subjekte moraće se primenjivati u celoj Evropi. Preduzećima ovog tipa dodjeljuje se uloga za snabdevanje energetska usluga (rasveta, grejanje, klimatizacija, električno napajanje) pod uslovom da i sami ulažu u opremu za energetska efikasnost koja će biti isplativa zahvaljujući energetska uštedi koju ostvare.

EU takođe smanjuje potrošnja energije pomoću zahteva za ekološki dizajn za čitav niz uređaja, uključujući televizore, frižidere, mašine za pranje posuđa i veša, fenove za kosu, zamrzivače, lampe i brojne druge uređaje. Najradikalnija i najvidljivija promena bila je masovna zamena konvencionalnih sijalica energetska efikasnim sijalicama, koje troše i do pet puta manje energije.

Oznaka energetska efikasnosti predstavlja vidljiv dokaz da Evropska unija podstiče prodaju energetska efikasnih proizvoda, kao što je to na primer logo za energetska efikasnost „Energy Star“ na kancelarijska opremi. Na osnovu sporazuma sa Sjedinjenim Američkim Državama od 2001. moguće je prikazati energetska efikasnost brojnih proizvoda (komputera, fotokopir aparata, štampača, monitora i dr) Oznakom energetska efikasnosti i logoa „Energy Star“ javnim organima su omogućene sve važne smernice tokom kupovine na veliko.

Povećanje energetska efikasnosti sprovedenjem aktivnosti za istraživanje i inovacije

Intervju sa Patrikom Lambertom, direktorom Izvršne agencije za mala i srednja preduzeća (EASME).

Šta vaša Agencija čini u oblasti energetike?

P.L.: Od januara 2014. odgovorni smo za objavljivanje poziva povezanih sa energetska efikasnošću u okviru programa Horizon 2020. (2014–2020), koji je nastavak Okvirnog programa za istraživanje i razvoj. Promovišaćemo i podržavati projekte tokom celog ciklusa istraživanja i inovacija, uključujući aktivnosti za uvođenje inovacija na tržištu sa ciljem lakšeg sprovođenja politike, podizanje nivoa veština i mobilisanja ulaganja u energetska efikasnost. Nastavićemo da upravljamo projektima koji se finansiraju u okviru programa „Inteligentna energija Evrope“ (2007–2013) kako bismo podstakli energetska efikasnost i upotrebu obnovljivih izvora. Naše komunikacijska aktivnosti kulminiraju svake godine tokom Evropska nedelje održive energije (EUSEW).

Da li možete da promenite mišljenje za samo nedelju dana?

P.L.: Tokom Evropska nedelje održive energije širom EU-a održava se nekoliko stotina događaja, od kojih oko 100 u Briselu. Želimo podići nivo zalaganja evropska državljana i preduzeća i stvoriti efekat „lavine“, putem podsticanja da ponavljaju projekte i nastave najbolje prakse u celoj Evropi. O tome svedoče naše godišnja nagrade za održivu energiju, koje zainteresovanim stranama pružaju dodatne podsticaje.

Zar nije zakonodavstvo dovoljno?

P.L.: Usvajanje zakona je važno, ali potrebno je i konkretno delovanje kako bismo osigurali da oni postanu deo naše svakodnevice. Na primer, bez odgovarajuće obaveštenosti i osposobljenosti energetska subjekata, uključujući potrošače, evropska zakonodavstvo o energetska efikasnosti zgrada ne može se sprovesti.

Borba protiv klimatskih promena

EU se u međunarodnim pregovorima o klimi obavezala da smanji nivo emisije gasova sa efektom staklene bašte od 20% do 2020. u odnosu na 1990, a pod određenim uslovima i za 85% ili čak 95% do 2050. Većina tih smanjenja odnosiće se na energetske sektor s obzirom na to da je on odgovoran za 80% emisija gasova sa efektom staklene bašte u Evropskoj uniji. Ako EU nastavi da ispunjava svoje ciljeve istim tempom, uspeće da premaši svoj trenutni cilj za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte od 20% i postići smanjenje emisije za 25% do 2020.

U sprovođenju energetske i klimatske politike EU-a uključeni su svi nivoi odlučivanja: lokalni, regionalni, nacionalni i evropski. Na primer, Evropska unija je pokrenula 2009. inicijativu „Sporazum gradonačelnika”. Gradovi i mesta potpisnici sporazuma obavezali su se da će premašiti evropske ciljeve. Sporazum trenutno broji 4 000 potpisnika, koji predstavljaju preko 160 miliona stanovnika i nude moguće smanjenje CO₂ za 164 miliona tona, što odgovara emisijama Mađarske, Švedske i Portugalije zajedno.

Mesto Evrope na svetskoj sceni

Evropska unija je uspostavila trajni dijalog o energetske pitanjima sa svojim glavnim snabdevačima: Norveška, Rusija, države u Persijskom zalivu i državama OPEC-a i drugim državama ili značajnim svetskim energetske velesilama, odnosno Brazilom, Kinom, Indijom, Sjedinjenim Američkim Državama, Afrikom i zemljama Sredozemlja. EU je pokrenuo brojne programe za saradnju i pomoć u oblasti energetike u celom svetu. Aktivno saraduje sa organizacijama kao što su Međunarodna agencija za energiju (IEA), Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) i Međunarodni forum za energiju (IEF). Priključila se inicijativi „Održiva energija za sve”, koju je UN pokrenuo 2011. kako bi se do 2030. omogućio pristup održivoj energiji za 500 miliona ljudi u zemljama u razvoju. Sa susednim državama EU je potpisala Ugovor o energetske zajednici u cilju postupne integracije energetske tržišta jugoistočne Evrope, Moldavije i Ukrajine na osnovi oblasti energetike, tržišnog takmičenja i pitanja životne sredine u EU. Energetika je ključni element i politika susedstva koju EU sprovodi sa državama iz južne i istočne Evrope, sa posebnim naglaskom na energetske efikasnost i promovisanje obnovljivih izvora energije.

EU učestvuje na brojnim međunarodnim programima u kojima može da predstavi svoje znanje o obnovljivim izvorima energije.

Novi projekti

2020. i godine koje slede: izgradnja energetske unije

Širom sveta moramo da prihvatimo otežani pristup mineralnim resursima na planeti. Nafta će biti mnogo skuplja, a njeno vađenje zahtevnije. Uprkos postojanju novih zaliha nafte i plina iz škriljaca, postoje brojna ekološka ograničenja koja ometaju njihovo izvlačenje. Za vađenje sirovina biti će potrebno sve više energije jer će minerala u rudnicima biti sve manje. Stoga će za pristup izvorima energije sve važniji biti geopolitički aspekti. Ova situacija tera Evropu da temeljno razmisli o sigurnosti snabdevanja Evrope energijom. Zbog toga je Evropa tokom proteklih godina znatno ulagala u razvrstavanje zaliha energije i energetske puteva. Jedan takav projekat je Južni gasni koridor, kojim bi se Evropi otvorio pristup znatnim izvorima gasa u zemljama uz Kaspijskog mora.

Stabilna dugoročna energetska politika

Evropa se suočava sa velikim izazovom: potreba za omogućavanjem pristupa uvezenim izvorima energije tokom snabdevanja energijom po najkonkurentnijim cenama dok istovremeno štiti životnu sredinu. Kako bi ispunila svoje međunarodne obaveze, Evropska unija već je na putu stvaranja niskougljeničkog društva do 2050. Mapa puta za 2050. pokrenula je raspravu o najboljem načinu za ispunjavanje potrebe za energijom koje su u porastu po pristupačnim cenama uz najmanje moguće emisije gasova sa efektom staklene bašte. Međutim, s obzirom na to da će se veliki broj starijih elektrana tokom narednih 30–40 godina morati zameniti, EU mora privući nove ulagače izradom jasnog i stabilnog zakonodavnog okvira.

EU nastavlja da ulaže u razvrstavanje svojih energetske izvora i energetske puteva.

Gradovi u budućnosti zabeležiće manje ugljenika i svom stanovništvu u porastu nudiće bolje usluge.

Unapređenje naše energetske bezbednosti

Kao odgovor na političku krizu u Ukrajini i imajući u vidu ukupan značaj stabilnog i obilnog snabdevanja građana i ekonomije Evropske unije električnom energijom, Evropska komisija je donela Strategiju EU-a za energetske bezbednost u maju 2014. Njen glavni cilj je definisanje načina za smanjenje energetske zavisnosti EU-a i povećanje energetske bezbednosti. Strategija je usredsređena na razvrstavanje izvora spoljnog snabdevanja električnom energijom, modernizaciju energetske infrastrukture, povećanje proizvodnje energije u EU-u, upotpunjavanje unutrašnjeg energetskeg tržišta i smanjivanje potreba za energijom. Takođe, obezbeđuje bolju koordinaciju odluka između nacionalnih energetskeg politika.

Evropski savet u junu i oktobru 2014. godine pozdravio je strategiju Komisije i dogovorio se o pokretanju kratkoročnih mera u cilju povećanja energetske bezbednosti EU-a u pogledu nadolazeće zime.

Dugoročna strategija: okvir za 2030.

Ako EU ima nameru da razvija niskouglenično društvo, potrebna je dugoročna jasna vizija. Stoga je Evropska komisija predstavila nove klimatske i energetske ciljeve za 2030. Cilj tih dugoročnih strategija predstavlja povećana bezbednost za ulagače, posebno kada se radi o dugoročnim infrastrukturnim projektima, da pruži smernice vladama država članica EU-a tokom osmišljavanja nacionalnih politika i da pomogne EU da konstruktivno pridonese pregovorima o novom međunarodnom sporazumu o klimatskim promenama 2015. Takođe, namerava da smanji našu zavisnost o uvoznim fosilnim gorivima, da poveća efikasnost evropske ekonomije u pogledu potrošnje energije i upotrebe resursa (i tako da smanji udeo ugljenika) i poveća ulaganja u ekonomiju EU-a razvojem novih sektora i tehnologija i otvaranjem radnih mesta.

Evropeizacija energetske politike

Ovi dugoročni izazovi mogu se ispuniti samo putem evropskih integracija: odluke jedne države članice utiču na sve ostale. Međutim, za modernizaciju energetskeg sistema i za razvoj novih tehnoloških rešenja potrebni su veliki finansijski ulogi. Bez evropske saradnje javna sredstva se ne mogu ulagati u tehnologije budućnosti koje su za nacionalne investitore koji deluju pojedinačno još uvek prerizične. U ovom periodu tranzicije prema zelenijem svetu, države članice moraju utvrditi prioritetne energetske ciljeve kako bi u toj oblasti bolje uskladile svoj rad i omogućile EU-u jednoglasan nastup u spoljašnjem svetu.

Ušteda energije: ambiciozniji cilj za 2030.

Na osnovu predloga Komisije, u oktobru 2014. Evropski savet je usvojio novi cilj Evropske unije: energetska efikasnost treba da se poboljša za najmanje 27% do 2030. godine. Ovaj cilj će omogućiti Evropi nove mogućnosti za preduzeća, prihvatljivije račune za električnu energiju za potrošače, povećanu bezbednost energije kroz značajno smanjenje uvoza prirodnih gasova i pozitivan uticaj na životnu sredinu. Predloženi cilj se oslanja na postojeća dostignuća: nove zgrade koriste upola energije od one koju su koristile u 1980, a industrija troši oko 19% manje energije nego u 2001 godini.

U narednim godinama, energija će visoko kotirati na evropskoj agendi. Evropski savet je posebno naglasio značaj energetske efikasnosti i podsticanja domaće proizvodnje. Takođe je istakao potrebu da evropsko energetske tržište postane potpuno funkcionalno i povezano, na osnovi regionalnog pristupa. Ovo će se postići povećanjem transparentnosti na tržištu gasa i ispravljanjem nedostataka u infrastrukturi, kako bi se okončala izolacija zemalja Evropske unije od evropskog gasa i električnih mreža.

Ukratko, istinska zajednička evropska energetska politika je jedino održivo rešenje za budućnost.

Za više informacija

EVROPSKO ZAKONODAVSTVO IZ OBLASTI ENERGETIKE

- ▶ **Sažetak zakonodavstva EU-a:** http://europa.eu/legislation_summaries/energy/index_en.htm

EVROPSKI STATISTIČKI PODACI IZ OBLASTI ENERGETIKE

- ▶ **Trendovi u energetici do 2050:** <http://ec.europa.eu/energy/en/statistics/energy-trends-2050>

EVROPSKA ENERGETSKA STRATEGIJA

- ▶ **Strategija 2020 / 2030 / 2050:** <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy>

EVROPSKA ENERGETSKA POLITIKA

- ▶ **Evropska komisija — GD za energetiku:** http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm

